„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом петком недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
за целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н
За Србију (у сребру).
за годину 35 дин. на пола године 17½ дин. на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од скаве врсте оваких ситних слова, а за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи алминистрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 126. У Новоме Саду у недељу 17. (29.) августа 1880. ГОДИНА XV.

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ“.

Петриња, 16. августа Збор свете Госпе у Кукурузари закључио представку поднети саборском одбору за сазив сабора.

ПОСЛЕ ОМЛАДИНСКЕ СКУПШТИНЕ.

II.

Није прошло ни година дана од првога омладинског састанка у Новоме Саду, а „уједињена омладина српска“ почела се премештати из своје првобитне сфере у нову. Док је на првој омладинској скупштини председавао човек, који и ако је био довршио науке своје, није још био ступио на поље практичног живота, те се бројао дакле још у тако звану „ђачку“ омладину, — дотле је друга омладинска скупштина, држана у Београду о преображењу, изабрала себи за председника човека, чија је личност означавала извесни политични програм. И ако смо и дан данас усхићени оним импозантним призором, што га је ова једина на чисто српском земљишту одржана омладинска скупштина пружала, и ако нам се у овој скупштини приказивала идеална слика уједињења на многе делове раскомаданога Српства, и ако се на овој скупштини чак и велика словенска узајамност очитовала, — ипак ладнијим разумом проматрајући развој омладинског уједињења, морамо жалити, што се омладина откинула од оне сфере, у којој је могла са великим успехом делати, а бацила се онамо, где није ни смела, а од чести ни хтела радњу своју развити.

Изабрани председник београдске омладинске скупштине и не позива тадање органе и заступнике омладинске — бечко академијско друштво „Зору“ и београдско „певачко друштво“ — да о радњи својој извештај поднесу, или да у погледу организације омладине или предлога за даљи рад иницијативу узму, него предлаже, да се изабере нарочити одбор, који ће спремити и приредити предлоге, о којима ће скупштина разговарати, и предлаже одмах за исти осам лица, чија су имена било у књижевности било иначе у јавном животу од значаја била. И тај тако изабрани одбор подноси одмах други дан предлог, по коме се „према досадањем искуству“ одлуке прве омладинске скупштине замењују и допуњавају.

Одбор овај крсти истина свој предлог именом „одлука“, но оне су више органична правила, него сингуларне одлуке. По овоме предлогу гласио је већ први члан овако: „Родољуби из свих српских земаља и крајева, и од свуда, где их има, сједињени за просвету и напредак народа, представљају целокупну омладину српску или младо Српство.“ Затим се допушта учешће и браћи Хрватима и ставља се у дужност и женскињу, да помаже постижењу задатка омладине српске, а напослетку изјављује се омладина за члана омладине свију Словена, а нарочито јужних Словена.

Тим је био савез омладине на најширу основу постављен и клица организације већ унесена.

Истина да ни ова скупштина није изјавила да јој је смер и радња политична, јер 10. чл. одлука изрично вели, да је „скупштина целокупне омладине српске чисто књижевна и научна“ али из задатка, из делокруга њеног види се, да њена радња обухвата цео живот народни, јер у истом члану вели се одмах даље: „На њој се већа: о условима људског развитка и узвишености, о основима народне снаге и величине, о предању и о живом духу Срба, о народним правима и установама, о друштвеним врлинама и о свима јемствима за просвету и слободу народа.“

Из овога програма, што је овде изложен, скоро да се није знало, шта је управо омладина и каква јој је цел. Цео низ одлука провејавају високопарне мисли, и шарене фразе провлаче се као црвен конац кроз цео операт. Из свега је само то излазило, да се омладина у основи својој раширила, колико се само раширити могла, а у цели, да се узвила и полетела на више, али шта јој је управо била цел и задатак, то нико живи па ни она сама није знала. Многи су се држали строго слова одлука, по којима јој је цел чисто књижевна и научна. Многи пак држали су, да омладина треба да је друштво за пропаганду политичних идеја, и признати се мора да је омладина српска, ако не колективно, али преко појединих својих чланова много допринела за распростирање идеја уставне слободе како са ове тако и са оне стране Саве. Оне, који су овог последњег мњења били, утврђивала је у тој мисли и организација, која је из многих чланака донесених одлука провиривала, и која је од прилике по примеру и начину политичних друштава удешена била. По одлукама нису чланови омладине само морално обвезани били, јер је сваки члан скупштине дужан био израђивати све послове, којих се прими, и био је за њих одговоран скупштини. Омладина није више представљена само у скупштини, него она има и свој годишњи одбор, који је заступа кад она није на делу. Тај је одбор имао служити као средсреда за све патриотске задруге, које би хтеле, да се узајамно потпомажу у радњи за напредак народа, и том одбору остављена је још и та власт, да сам собом одреди састав свој.

Па шта је била прва посљедица оваквих одлука? И српска и угарска влада зазреле су од уједињене омладине српске, и видећи у њојзи неку организацију и неке неодређене смерове, захтевале су, да им омладина има своја правила на потврду поднети. Овај захтев изазвао је потребу, да се формално израђена правила саставе. Међу тим је цела радња омладине укочена била, и ако су владе омладину обећивале, да тајно рује и ради, и ако су је за сваки уставни отпор у народу, шта више и за сваки јавни изгред, па напоследку и за саме злочине бедиле и одговорном чиниле.

Тако је на трећој омладинској, бечкеречкој скупштини морао да поникне први „Устав за уједињену омладину српску“.

Догађаји пак имају своју логику. Ко је казао А. мора казати и Б. Ко је једном на великој нози живети и велику кућу водити почео, тај не може више натраг ударати; он се може заглављивати и заглибљивати, да одржи само по што по то проклети нимбус свога имена и своје куће, само се не сме постидити и понизити; он се хвата и за сламку и за врело гвожђе да одржи оно, што је формално, напуштајући оно што је стварно, а све из бојазни да своју лажну сујету не повреди. Ту и лежи тај трагични момент, да онај ко једном на странпутицу ступи, увек пре даље и даље забасава и заилази. Враћање на прави пут спада у ретке изузетке. Тако је било и са омладином. Она се захукала већ огромном снагом извесним правцем, те већ помоћу vis inertiae није могла више натраг, нити се ико смео усудити, да овој у ускипу одушевљења завитланој лавини на пут стане. За оне, који су овом правцу и овој струји противни били, није било друга изласка до алтернативе: или се уклонити или се поклонити. Као што у време епидемија, н. пр. у времену колере, где се и најздравијем чини, да га нешто у желудцу гризе и чупа, тако се и сада у добу оваквог омладинског одушевљења морао чак и онај у редове омладине утрпати, коме млађани жар нигда његовог века није срце разгревао Али је тако морало бити, јер је омладина постала по имену по форми, по изгледу велика снага, друштво, које је све могуће елементе обухватало и све на свету могуће задатке и цели имало да постигне.

Тако је дакле и у „устав за уједињену омладину српску“ морало одмах у први члан ући, да: „родољуби српске народности, уједињени да радњом и одређеним прилозима просвету и друштвени напредак народа српског по смислу овог устава потпомажу и у народу шире, чине заједницу уједињене омладине српске.“ А задатак јој је „да на основу истине а помоћу науке утврди и унапреди народност српску,“ а наиме: „да буди умну и моралну свест у народу; да се узајамним обавештавањем усавршује у сваковрсном знању и у свима струкама просветног живота; да на основу томе у народу шири просвету; да потребе народне на пољу породичног, друштвеног, здравственог и материјалног живота упознаје, и да средства набавља или показује, којима би се те потребе могле подмирити.“ Чланом може бити „сваки Србин, без разлике вере, који је осамнаесту годину живота навршио,“ па „и Српкиње могу бити чланови уједињене омладине.“

На хартији је све ово лепо стојало, али је у пракси сасвим друкчије изгледало.“ Скупштине су могле у своме одушевљењу оваква правила декретовати, али су сметнуле с ума, да онај, који оће уједанпут све да постигне, обично не постизава ништа. Ко оће у опште нешто да постигне, мора имати једну јасну, одређену и опредељену цел, а за постижење ове треба да уложи сву снагу живота, и мудро и паметно да разбира и стара се за средство, којима се поменута цел једино постићи може. За постижење разних друштвених цели ишту се нарочити људи, који једино могу припомоћи тој цели. А ко оће, да у таква друштва увлачи сваког, имао он способности, које су нужне, или не имао, тај не ради у интересу истакнуте цели, он увлачи тиме у друштво само збрку и неред, и тако друштво личи онда на крчму пијана света, где се обично не зна, ни ко пије ни ко плаћа.

Да се овај, овако велики апарат на пространом мору огромног задатка омладинског уз нестални и неједнаки ветар одушевљења није могао без удешеног компаса кретати, показало се одмах у почетку. Већ на кикиндској — четвртој — омладинској скупштини пребацивао је Владимир Јовановић годишњем одбору, да овај није ништа радио. Годишњи одбор није ово пребацивање могао одбити, и трудио се једино да свој нерад „политичким приликама“ извини.

Ми смо већ пре кикиндске скупштине опажали да има нечег трулог у „Данској,“ па смо већ онда дошли на ту мисао, да овако велико, из хетерогених елемената састављено друштво не све, него никада ништа постићи неће, и у намери, да се злу доскочи, предлагали смо баш у овоме листу, да се омладинска скупштина на стручне одсеке подели, што је на кикиндској скупштини за тим и усвојено. Но ово је било само палијативно средство, шта више ово су били нови точкови у замршеној машинерији омладинског организма. Како је претежна тачка у скупштини лежала, то су одсеци били врло слаба, да не кажемо баш никаква корективa. Омладина је већ у првој години свога живота захватила у себи клицу суве болести, и сва усиљавања и напори могли су тек толико помоћи да се омладина још коју годину тавори. Али да се од сигурне смрти спасе, томе није било лека. И да је угарска влада није удостојила била венца мученичке славе, ми би на скоро били очевидци, како „уједињена омладина српска“ на болесничкој постељи, као и остали смртни, млађану своју душу испушта.

То је ето у главноме жалосна историја прве „уједињене омладине српске,“ историја, пуна поуке за свакога, ко се њоме користити жели,

И поред свега тога данашња академијска омладина ипак је закључила, да пође вратоломним путем за стопама пређашње „омладине.“

Балканске државе и балкански народи после берлинске конференције.

(Наставак.)

Кад се дакле супротност Енглеске против Аустрије у источном питању не да порећи, кад осим Енглеске и Русије ни Француска, ни Италија пису противне народносним тежњама балканских држава и народа и кад се с друге стране само Аустрија и Немачка показују као противнице тих тежања, — онда није никакво чудо, што се балкански народи утврђују у нади, да ни Немачка ни Аустрија, ма да представљају велику силу, не ће хтети ни моћи спречити преображење балканског полуотока, као год што се ни на берлинској конференцији нису противиле осталим силама, него се шта више придружиле заједничкој акцији против Турске.

По што је пак берлинска конференција наде балканских држава и народа на ново пробудила и по што ти народи ступају у акцију, да остваре своје народносне тежње, то ће бити занимиво, да те тежње из ближе посмотримо, јер како Бугарска и Грчка, тако исто Србија и Црна Гора, имају свака за се своје сопствеве народносне тежње, које у неким тачкама имају заједнички, у неким пак са свим различан интерес. Ко познаје те народносне тежње и може да си од њих створи слику налик на њих, тај може и предвидети, како ће се балканско полуострво политички образовати и како ће се коначно решити источно питање.

Потоњих дана рекло се, да Србија креће војску, па и порекло. Да богме, није се толико кренуло војске, колико се креће у очи рата, али и пак толико, да су могли посести извесне пограничне тачке и да се иза кретања једног дела могла покренути цела војска. Србија је истина данас, бар за неко време, принуђена, да прими напутке из Беча, због чега се отворено ни не сме за рат спремати; али како остале балканске државе крену коло, за цело ће се и Србија у коло ухватити и не ће се од отог дати од Аустрије задржати, јер у Србији за цело држе, да би нападај Аустрије на Србију био повод рату с Русијом. Аустрија пак, тако у Србији мисле, у данашњим приликама источног питања, кад је Енглеска противница њена, нема ни најмање добра изгледа за то. Уздајући се, да не ће бити пометени, нису само они у Србији, него сви на целом Балканском полуотоку добро расположени, и овај час сматрају да је најзгоднији за остварење народносних им тежања.

Међу тим, те народносне тежње, колико долазе у обзир према целом Балканском полуотоку, тешко је и данас означити. Истина, човек може говорити о народносним тежњама Србаља, Бугара, Грка, али где оне треба да си нађу границу, то је до сад доста не познато. Баш из отог, што се те тежње поричу и опиру једна другој, могло се закључити, да балкански народи не могу сами собом источно питање решити, да дакле ни она реч „исток источним народима“ није оправдана.

За цело, кад би се крајњим тежњама балканских народа, кад би се сваком племену за се оставило слободно поље, то би од иста био рат свију са сваким (?—У.), и источно питање не би се никад коначно решило. Али баш због тих крајносних тежања нужно је, да се на извесном пољу граница повуче. Пре свега мора се оделити грчка област од словенске.

Било је време, кад је свет тако звани „грчки пројекат“ сматрао згодним за решење источног питања, али то је време прошло. Филјелинство у Јеропи мислило је некад, да на место Турске успостави старо византијско царство Грка, и Грци су се дуго времена заносили „великом мишљу,“ да из Цариграда обладају свим народима на Балканском полуотоку. Од како су пак Словени, нарочито Бугари, дошли до своје народносне свести, морадоше Грци „велику мисао“ напустити и ограничити се на много ужу област са својим тежњама.

Беше то од Русије дубоко промишљен, њеним интересима одвећ погодан план, кад је код Порте испословала, да се бугарска црква одели од грчке и да се установи бугарска народна ексаршија. Докле год Бугари непосредно зависни беху од трчке патријаршије у Цариграду, докле им год са Фанара владике слаху и докле год грчко свештенство по верозаконским бугарским школама гркштину пропагисаху, није могло ни речи бити о народносној свести Бугара. С ове стране Балкана народносно осећање Бугара опет је кад тад избијало, али Бугари с оне стране Балкана беху са свим у власи Грка, и ови се могаху хвалити, да свом старом Тракијом душевно облађују. Добивши пак народну цркву, Бугари су се са свим еманциповали од грчког уплива, и баш с оне стране Балкана данас је много већа мржња на Грке, него ли с ове стране, јер онде притисак беше много већи, него ли овде. Данас не може више бити речи ни о грчким аспирацијама „до Балкана,“ као што их још до пре 10—20 година беше. И Мађедонија, на коју Грци и данас мисле да могу имати нека потраживања, такођер је за њих изгубљена, јер је то чиста словенска област, и ако кад год дође до спора о њу, спор би се пре изродио међу Србима и Бугарима, него ли међу Грцима и Бугарима. Тамошње становништво, као год и другде, ни по што не ће да је грчко, али питање је, не би ли хтело бити српско, јер говор, којим се онде говори, ближи је српском језику, него ли бугарском.

Једина област, коју би Грци могли потраживати, била би Албанија — не с тога, што би онде било грчког живља, него што се православни Арбанаси, тоске, најлакше дају погрчити или бар се добро сносе с Грцима. Арбанашки живаљ доста је јак и у самој краљевини Грчкој, и на тргу у Атини можеш чути многе сељаке, где арбанашки епирођани православне вере са свим су задобивени за грчку ствар.

Да богме са свим је друкче с мухамедовским и католичким Арбанасима. У њих је збиља јако развијено народносно осећање. Но то осећање показује се пре свега против словенских хришћана као таковнх. Арбанаси су, према иноверним им Црногорцима, Арбанаси више због вере као мухамедовци и католици, него ли због своје народности; да нпр. католичке Геге нису католици, него да су једне вере с Црногорцима, онда нема сумње, да се не би онако исто лако посрбили, као што се православни Тоске у Епиру погрчују.

Туркољуби су много претеривали, пишући о народносном осећању Арбанаса и суштини арбанашке лиге. Природно је, што се Порта морала ухватити за ту тачку, кад се све друге области извлаче из њених руку. Борба лиге јест у право борба Порте за одржање њене власти на оним местима, где је свагда имала сигуран операцијони темељ против Србије и Црне горе.

Како Порта не буде Арбанасе потпомагала, њихова ће судбина бити решена. Они до сад нису показли ни најмање подобности за народну културу. Не само да немају ни зачетака књижевности — они немају својим језиком ама баш ничега написаног или штампаног. И арбанашки је језик тако туђ, да није ни с једним јевропским језиком ни из далека сродан. Језикословци не знају, којој породици језика у опште да приброје арбанашки језик.

Ако која од јевропских сила не заузме Албанију. онда нема сумње, да Арбанаси не ће бити прогутани од Грка, Бугара и Срба, и да се временом они на југу не ће погрчити, а они на северу пословенити. Сад имају око Црне Горе нека племена, која се радо „Арнаутима“ називају, по која не говоре арбанашки, него српски, и која би могли назвати мухамедовским Србима. На сваки начин шире се и грчке и српске аспирације и на албанску област. За Србе да богме Албанија није тако важна, као за Грке, а што данас Црна Гора хоће да узме неке арбанашке области и Србија од Врање даље такођер нешто арбанашке области, то је с тога, што је првој Херцеговина, другој Босна од Аустрије затворена. И ту долазимо са српским аспирацијама на Босну и Херцеговину, на овај део истогног питања, који је најтеже решити и у ком је клица великој заћевици међу Аустријом и Русијом.

(Свршиће се).

Политички преглед.

Спрема се општа **земаљска конференција целе крајње левице у Угарској.** После канишког избора, који се у опште тумачи као пораз Тисе, крајња левица, која је, од како је, вазда била најокретнија и најживахнија од свију мађарских странака, канда је удвостручила сву своју снагу, не би ли што више хасне побрала од отог чина. Она већ почиње радити за будуће изборе, а тим копа гроб тисиној владавини, над којим тешко да ће заплакати које родољупско око у Угарској. У том смислу ваља схватити и предстојећу земаљску конференцију крајње левице или, као што се иначе назива, странке независности. Конференција ће та дати правац идућој изборној агитацији, те ће по томе имати велика, мало да не одлучна уплива на будуће политичке прилике у земљама круне стеванове, а посредно и на оне у целој монархији. Конференција још није заказана, али је одлучено, да се одржи у Дебрецину.

На другом месту саопштавамо извод из писма, што га је један народни заступник на угарском сабору писао „Беч. оп. новинама.“ Из писма се довољно види, какав је данас **положај Коломана Тисе.** У свези с тим, да саопштимо, шта пише орган сједињене опозиције, „Мађарорсаг,“ поводом бављења тисина у Бечу. Исти вели: „Коломан Тиса иде у Остенде, да ојача своје живце, али ће заостати у Бечу, да га краљ преслуша. После онога, што ће се догодити, Коломан Тиса не ће се добро осећати, ма да је у свом будапештанском писму у „Фремденблату“ дао разложити, како његова владавина тако чврсто стоји, као и кад што је стојала, и да се нема ни чега бојати од крајње левице. Коломан Тиса ступиће пред краља, који је ту скоро министарском именовању једног простог копциписте свој потпис укратио — а то се није још ни једној влади догодило — и који ће после догађаја у Кањижи искати разјашњења о где чему, о чему Тиси и ће бити лака и цвјатна ствар изразити се.“

Ма да **подунавско питање** није ступило ни у каку нову фазу, и пак се њим јевропска преса, а канда и саме силе занимају. Талијански опозицијони листови врло куде и осуђују кајролову владу, што у тој ствари стоји на страни Аустрије, те јој веле, да је слаба. Питање је, како се Србија влада у подунавском питању. На то се не може дати јасна одговора. Неки веле, да она хоће да употреби ту ствар за средство, да њим чини пресију у Бечу, не би ли што више уступака изнудила у питању трговачког уговора. У след тога, вели се, упућена је немачка дипломатија у Бечу и Београду, нека српској влади напомене, да би по Србију настале зле прилике, ако она би одредбама берлинског уговора спремала потешкоће, које на то смерају, да се спречи, да те одредбе не ступе у живот.

Хоће ли се Порти продужити **рок за предају Ульциња** или не ће, то је питање, на које је читалац тако рећи на свакој страни јевропске пресе могао наићи, и гласови, на основу којих би се могао дати одговор на то питање, гласе врло разнолико. Но ствар је сада разбистрена. Из Цариграда јављају, да су тамошњи заступници сила 12. о. м. Порти изјавили, да Ульцињ неодложно мора предати, иначе ће силе флотом демонстровати. Тако зване консервативне силе, које су војне биле, да Порти продуже рок за предају, што би управо значило, отећи ствар у недоглед, — и оне су дакле дошле до запознања своје части и достојанства, те увиделе, да се Порти не може више допустити, да се титра с гласом Јевропе.

Бродови јевропских велесила сад чекају заповест, да се у Парелму искупе, те да се отуд крену, да као заједничка **флота демонструју на албанској обали.** Талијански адмирао Финкати и руски Кремер већ су се кренули пут Палерма. И француски бродови већ су се тога ради кренули од Бреста. За Енглеску вели се, да овога пута хоће да под заповедништвом подадмирала Сејмура крене сву своју Средземно-поморску швадру, у којој имају пет ратних бродова. Порта није ништ одговорила на изјаву од 12. августа, јамачно за то, што јој иста није на писмено достављена, него наустице саопштена. За сад се још ништа не чује о Аустро-угарским и немачким бродовима.

Међународна комисија за реформе у јевропској Турској зготовила је **статут за скадарски санџак.** Нацртали су га заступници француски и енглески, тај је нацрт усвојен и Порти на одобрење поднесен. По истом Порти се даје право, да именује ђен. гувернера за Албанију, који ће вршити грађанску и војничку власт, а тако исто подгувернера, који треба да је тамошњи урођеник и кога поставља на пет година дана. Даље се Порти и то право даје, да именује племенске поглаваре, и то од чланова племена. То ће без сумње наићи на жесток отпор код Арбанаса, који су свикли, да си сами бирају и постављају главаре. Уз ђенералног гувернера стојало би покрајинско веће од дванаест избраних чланова. Уз нацрт статута поднета је Порти споменица, коју су Аустро-угарски и француски повереници зготовили, а остали, осим руског и турског, усвојили. Споменица препоручује Порти дотични статут и жели, да Порта, по што нов устав у другим деловима Албаније уведе, има на уму слобоштине, које су брђани ван скадарског санџака од искона уживали. Ако Порта нађе за нужно, да поједине делове Албаније споји у један вилајет, вели споменица, против тога не ће силе имати ништа. Повереници руски и турски уздржали су се од сваке примедбе.

Одјек од **гамбетине беседе у Шербуру** још се разлеже у виду новинарских гласова, у право новинарског рата француско-немачког. У прошлом броју саопштили смо у главном, шта вели бисмарков орган, „Северонем. оп. новине,“ о гамбетиној беседи. Ваља нам напоменути, да је чланак бисмаркова органа у Немачкој учинио скоро већу сенсацију, него ли сама гамбетина беседа. „Северон. оп. нов.“ одговара гамбетин лист „Републик франсес,“ па вели: „Баш о томе се ради, да се немачком народу докаже, да је нужно јако наоружање, од ког он терет споси; за то „Северонем. оп. нов.“ налазе у Француској ратоборну странку. Ма да то средство даје повода критици, и пак циљ није така, да бисмо се побудити да о томе још што речемо.“

Из листова.

„Глас Црногорца“ од 9. августа, пишући о црногорско-турској размирици, вели између осталог: Буде ли пак порта и овом приликом поступала као и до сад, наиђу ли Црногорци при уласку било у Хоте и Груде било у Ульцињ на ма какав отпор (не пита се то хоће ли то бити Арбанаси или Турци који се опиру), онда ће порта искусити отуд последице много грђе но што их је икад до сад искусила. Она ће тијем можда за њеко вријеме сачувати себи и Хоте и Груде и Ульцињ с околином, али иза тога не ће много времена проћи па ће посигурно дочекати да ће изгубити сто пута више него што вриједи и износи неколико квадратнијех километара у тако званој Арбанији.

Порта би ваљало добро да се рамисли шта све ризикује јогунством и отпором својим у рјешењу црногорског питања. Она ваља да промисли, да би рјешењем тога питања, разумесе правичним и повољним рјешењем, велики део терета свалио се с ње и да би одбиле од себе навалу великијех сила која јој мора бити досадна и која много штети њена суверенска права. Противним пак поступком она ће не само још више навући на себе навалу тијех сила, него ће још проузрочити да јој та навала главе дође. Јер не може бити а да већ не додија и самијем великијем силама та ниска и интриганска политика портина, којом се она титра с вољом цијеле Јевропе: не може бити да им већ не досади то бескрајно одуговлачење и да их не изведе из граница стрпљења, нарочито кад узму на ум да порта то чини у једн м питању, које је за сваког чисто и јасно и у којем су све велике силе сложне и једнодушне.

Ако дакле порта кроз четир дана покаже опет своју стару ћуд, она ће видјети што ће је снаћи. Црној Гори тијем много наудити не ће, али ће наудити себи самој. Црна Гора не ће имати потребе да се бије с Турском ради Хота и Груда или Ульциња, али ће друге многе јаче снаге осјетити потребу да се већ једном коначно разрачунају с њом. А кад ове устану на Турску, заистину то не ће бити ради Хота и Груда ни ради Улциња, него ради нечега много већег и замашнијег!

До порте стоји, да гу опасност од себе уклони!

„Преса“ пише ово:

Преговори о трговачком уговору са Србијом прекинути су. Пуномоћници кнежевске владе праштају се и спремају се да се врате у Београд. Аустро-Угарској стоји царинарски рат са Србијом пред врати; то је чин који у трговачком погледу много не важи, који је пак са политичког гледишта много озбиљнији, особито кад се догађаји последњег доба на балканском полуотоку узму у обзир. Источно питање постало је, упркос сваког забашуривања и тврђења о споразуму велесила, аустро-руско питање. Петроградски кабинет, охрабрен малодушном и кратковидом(!) политиком Гледстоновом, тежи за тим, да патраг задобије положај који је на берлинском конгресу изгубио а у свето Стеванском уговору осигуран држао. Он се спрема на нову акцију, која ће му отворити пут у Цариград, док се међу тим Европа свађа због грчке и црногорске границе и због неких административних реформама у Арминији. С тога иде за тим да државе балканског полуотока што више подвргне под свој уплив Све државе балканске нека су спремне и нека чине по вољи Русији, као словенском и православном прваку, чим се хоће да врши први чин, сједињење Бугарске; неке буду спремне, да воде не само дипломатску него и војничку борбу, кад се започне рат с обе стране Балкана. Друго би се и само дало. А то би у првом реду била потпуна зависност Румунске од Русије, која би Бесарабији додало још који део, Добруду Бугарској додала и тако у непосредном додиру с истом била, Србијин би задатак био. Црној Гори пружити руку, и, чим би нужно било, заподенути босанско питање. То је програм оног приватног словенског комитета, који већ од неколико месеци има нагомилане силне милионе рубаља, да на ту цел употреби.

Нико се не вара о правом карактеру тог програма, коју би заподенуо борбу панславизма за владу у Европи и који би Русију „преко Беча“, као што Фађејев вели, или „преко Берлина и Беча“, као што се у Москви вели, одвео у Цариград. На доњем се Дунаву нико не вара о том. Ко се боји за самосталност своје домовине, коме је до тога стало, да не потпадне под голему северну државу, те да се у њој изгуби, тај нека мисли како да се брани, тај нека се придржава природних сајузника, који имају исти интерес да Русија не пређе Дунав, нека се држи: Аустрије и Немачке (!?) Или устати с Аустро-Немачком на браник, или следити Руској војсци, то је алтернатива за народе на доњем Дунаву. Из те се алтернативе и тумачи замршено стање тамошње политике. Како се на кнежевским дворовима о питању: Аустријски и Руски? мисли, то се у западу тумачи на свој начин, које по састанку у Ишлу, (?) које по румунском оружању. Како о том везир у Београду мисли, показује, и да не знамо већ. прекидање преговора о трговачком уговору.

Што ову ствар, у погледу горе означене констелације, особито важном чини, то је остензивно кокетирање г. Ристића са бугарском странком за рат, са општом источном конференцијом. Док су српски пуномоћници у Бечу пребивали, примио је г. Ристић бугарског посланика Сукнарова и јављао сваки дан у дан преко својих новина свету, каква се презања чине да Србију, о коју се толико отимају, склоне на савез за обрану и нападај са руским мезимчетом, будућом великом Бугарском. То беше у исто време, када се кнез Милан са оба цара у Ишлу забављаше са којима свеза имала би више пута понављану циљ ширењу и отимању маха панславизма на балканском полуострву ставити границе. С тога када су преговарања прекинута, лансира он у тренутку. у коме посланик кнежев предаје немачком цару кредитиву, нацрт савеза међу Србијом и Бугарском као подругљиву претњу против Аустрије После искуства кога стекоше у Београду, посматрајући годинама већ стрпљење бечког кабинета, у стању је он све могуће против Аустрије, ничега не плашећи се, предузети. Кад би наша држава водила сталну и енергичну политику према истоку, кад би она знала, не само шта би радо тамо хтела, него баш извесно шта хоће, то би г. Ристић већ одавно велики везир у Београду — био и жељезничко питање, трговачки уговор и друго што шта било већ давно корисно и по Србију и Аустрију уређено; па и питање: Аустријски или руски? Како би их Ј. Ристић решио кад би му избор слободно остављен био то видимо.

Судба сједињене опозиције.

„Бечке опште новине“ доносе под горњим насловом чланак из пера једног члана угарског сабора. Из чланка вадимо ово:

Треба још и то да узмете у обзир, да је незадовољство двора с данашњим начином владе у Угарској боље познато, него што бих и признати хтео. Али захвалност према човеку, чијој се енергији приписује дозвола угарског сабора за окупацију, не дозвољава наравно свако отворено негодовање; с друге стране пак влада у мородавним круговима толика савесност, а да би могла споменута захвалност порасти така, да штетна по Угарску буде. У царском конаку врло се добро зна, од чега моја домовина пати; а да се обрати позорност на то, да се само протекцијом може доћи до чега, нису нужне биле анонимне ренувцијације као што мађарске новине јављају. Цар прати с највећом пажњом догађаје у Угарској, и Јосиф Слави сувише је поштен

ЛИСТАК.

АРБАНАШКА ПЛЕМЕНА.

У крњој Албанији још се једнако ломи. Арбанаси су још једнако „фактор, о ком се мора рачун водити.“ Свак је рад, да о том народу што више чује и дозна, — а у нашој је књижевности толишно мало писано о њима, ма да сваки дан имамо с њима посла час на граници Црне Горе, час Србије. С тога ћемо опет по познатом Спиридону Гопчевићу да саопштимо нешто о њима. Овога ћемо пута да говоримо о арбанашким племенима.

Језгру војске, што ју је „арбанашка лига“ под Тучима скупила, чине Малисори, т. ј. горштаци. Скадрани, нарочито католици, нашли су за добро, да се новцем ослободе од војничке дужности. Малисори су тако слабо познати, да је вредно, рећи коју о њима.

Малисори „чисте крви“, т. ј. горштачка племена, што живе северно од Дрина, деле се на шест већих и мањих племена. Свако је племе самостално и од Порте правично независно. Међу собом су у онаком одношају, у каквом су некад били кантони швајцарског савеза. Турској влади било је доста, да су јој Малисори макар по имену подложни, јер они збиља никад не плаћаху (нити данас плаћају) ни паре пореза, никад не даваху ни једног јединог војника, осим од своје воље и за наплату (као некад швајцарски најамници), а никад не трпљаху ни каквог турског чиновника у својој земљи. Види се дакле, да Малисори, ма да су по имену под влашћу Порте, — да су у ствари независни. У ратовима међу Портом и Црном Гором турска је војска свагда морала молити, да може преко њихове земље прећи. Нису ли јој допустили, није било ни рата. Но Малисори су обично били савезници турски у походима на Црну Гору.

Најугледнији међу малисорским племенима јесу Хоти. Хота има 3350 душа, од којих су 50 њих мухамедовци, а сви остали католици. Има их 450 породица, које живе које на брду Мала-Хоту у трима селима: Хоту, Рапшима и Трабојвима, које по долини хумској и туванској. Десет мухамедовских породица, које су тек почетком овог века изневерили хришћанску веру, живе у Рапшима, али се врло добро слажу с хришћанима. Хоти дају три „барјака“ (чете) за малисорску војску. Сваки се барјак зове по имену места, из ког су се пода њ скупили ратници, али и од њих трију барјак села Хота најугледнији је. Ако су северо-арбанашке помоћне чете у турској војсци, онда Миридити стоје на почасном месту на левом крилу, Хоти на десном. Они онда добијају трострук оброк.

Год. 1787. учинили су Хоти јуначкв дело, кад је чувени скадарски паша, Кара Махмуд, завојштио на ца цареву војску, коју је румилијски везир, Кара Сећи, предводио. Хоти су гледали, да Селим-паши, који је са 15.000 Бошњака кренуо царској војсци у помоћ, пресеку пут, да се са Кара-Сећем не сједини. Селим си силом хтеде прокрчити пута, но Хоти га опколе и војску му већим делом сатру. Малисори су скоро свагда држали са скадарским валијама, а слабо марили за султана. Но год. 1832. и пак си опеку прсте. Мустафа паша Бушатлија буде од великог везира Мехмед-Решида у скадарском градићу опкољен, те замоли помоћ од Малисора. Било је уговорено, да у једно исто доба и Малисори ударе, и опседнути искоче из опсаде, и скадрани ударе. Шеснаест дана после опсаде кренену на Скадар три барјака Хота и једанаест других, свега својих 3000 људи. Код села Барданола на Киру нападну из ненада на њих једна пуковнија коњаника и два батаљона низама са два топа и после жестока боја разбију их. Двадесет и двојици заробљеника, међу њима двојица Хота, даде велики везир пред својим шатором главу одрубити.

Та срамота озлоједи Хоте дозла бога. Окриве скадране, да су они криви њиховој срамоти, јер нису ништа радили. Зареку се крвном осветом. Ту се нађе Вукотић, да Малисоре задобије за Црну Гору, и они му се одмах одзову. На то ударе Црногорци на Турке. Кад велики везир чује за то, а он крене 1500 скадрана, те их на пред пошље у одмену Подгорици. Хасан-Ники, барјактар из Трабојне, удари на њих са 300 друга, којима су помагали других 700 Хота, и разбије их куд које.

(Свршиће се.)

човек, а да би свом пријатељу, па и самом Тиси за љубав какву неистину казао, а барон Оруци не само да је као каваљер искрен, него баш и нема никаква узрока да се изложи Тисе ради, који све употребљује, да свог брата Људевита постави за министра око двора. Угарско се министарство чисто и само потрудило, да упозори краља на траљав начин, како се долази у Угарској до звања. Више резервних официра, који су при окупацији дошли у слаб новчан положај, замолили су владаоца, да се заузме за њихове молбенице. Пошто се својства тих просилаца у дворском кабинету добро проучила, краљ је потписао њихове молбенице. Влада је пак све то бацила у кошар и наименовала је своја чеда, која су се доцније са незнања и непоштења морала премештати у друге вармеђе, од тог доба прегледа дворска канцеларија свако наименовање, али опет не може отклонити сву невољу. У меродавним се круговима зна и то, да су уредници оних мађарских листова, који су каљали нашег краља и породицу му, поникли из оне новинарске школе, која је у служби Тисиној; да официозни листови нису никад устали ни једном речи против таквих изгреда, док су међу тим министра-председника дан на дан заклањали; даље да Тиса, ако и није потпомагао избор таквих елемената у сабор, бар му није стојао на путу, и да то старо пријатељство још није зарђало.

Све је то довољно, да изгуби кредит овај човек, под чијом се управом развило то рђаво стање у Угарској: политична деморализација, подизање револуционарних начела и порушена администрација. Кад се пак зна у каквом је расположењу двор, онда ће се дисциплина либералне странке пољуљати, и онај део, који на себе још држи навести, да с нама ступи у свезу, па и саме Хрвате, који се од Тисе ни чем немају надати, и чијих се бан тужи, да му се присличарењем отежава положај, у опозицију одгнати. Тако нада, да ће Тиса пасти, није баш бесмислица, као што ваш будапештански дописник вели.

Одговор Порте на колективну ноту о црногорском питању

гласи: Висока Порта у намери, да жељама сила што очевидније на сусрет изиђе, и жељом надахнута, да до доброг и задовољавајућег решења у том питању дође, у принципу се слаже за уступак Ул̑цињa црногорској влади. Међу тим нека се између Подгорице и скадарског језера граница на оном истом месту, као што је у берлинском уговору назначена определи.

На ту сврху је готова висока Порта сагласити се до душе са жртвом, да тако важну позицију као што је Ул̑цињ главно место плодног предела уступи.

Царска влада тежи само за тим, сваки нов повод распри што више и сваку могућност даљем заплетају да избегне. Да би се пак тај уступак без узнемиравања и тешкоћа могао извести, необходно јој је нужно продужење рока за неколико недеља, пошто одобрени рок од 21. дана заиста јој није доста.

Потписани уједно изјављује, да висока Порта онда кад је пристала на уступање Ул̑цињa пре свега била је проникнута неодољивом дужности, да своја суверенска права очува и тиме да сваки могући план страног посредовања искључи.

Ако пак, преко сваког очекивања, силе уговорне овде учињени предлог не би примиле, и ако би држале, да би морале неке извесне мере употребити, које би тамо смерале, да кнежевини Црној Гори за насилно заузеће вароши Ул̑цињa у помоћи буду, то би се царска влада у немогућност ставила тим мерама па ма у каквој форми да приступи, које би се онда свакако без њеног сугласа морале предузети.

(Потписао) **Абедин.**

Распуст екзекутивне комисије у Петрограду.

Царски указ којим се укида треће одељене датиран од 16. о. м. и гласи дословце:

„Пашим указом од 24. фебруара поставили смо, намеравајући доскочити дрзовитим покушајима злиоваца да преврну државу и друштвени ред у Русији, врховну екзекутивну комисију и поделили ванредну власт грофу Лорис-Меликову. Испитујући рад председника комисије, уверили смо се, да је његова непосредна сврха, да се успостави јединственост свих власти за војевање против духа непријатељства, у толико получена, да се наше даље жеље у погледу чувања друштвеног реда могу извесним обичним законитим средствима помоћу разширења власти унутарњих послова. Услед тога и да се учврсти јединство деловања постојећих екзекутивних органа и власти, одређујемо:

1. Да се распусти врховна екзекутивна комисија и његова радња превесе на министарство унутарњих посала.

2. Да се укине треће одељење наше писарнице, његове радње превесу на министарство унутарњих послова и устроји посебан отсек за државно редарство у министарству унутарњих послова, који ће преузети и обављати његове послове дотле, док се све редарствене власти царства не стопе у један одсек споменутог министарства.

3. Управа жандармеријског збора прелази на министра унутарњих послова са правима главара жандармерије.

4. Министар унутарњих послова решава ће сва питања, која се поставе у највишој комисији и имаде право, да позове бивше чланове сада укинате екзекутивне комисије на посебна већања.

5. Главни гувернери и друге власти имаду се унапред у сваковим случајевима где су се у сугласју са указом од 24. фебруара обраћали на председника врховне екзекутивне власти, обраћати на министра унутрашњих послова, којему је поверена врховна управа у свим питањима гледе злочина против државе на оном истом темељу, који је приступао председнику врховне екзекутивне комисије.

6. Да се олакшају многобројне дужности министарства унутарњих послова, неокрњив његовог садањег законитог знаменовања, имаде се одсек за поштарство и брзојавне послове одцепити од споменутог министарства и заједно са одсеком за духовне послове и страна вероисповедања пренети на особу коју ћемо ми именовати.

4. Задаћа да се ово изведе, поверена је нашим министрима унутарњих послова и пошта и брзојава, према њиховој власти и уз сугласје с осталим властима, а у случају потребе имаде се потражити наша одлука. Александар.“

ДОПИСИ.

Цетиње 7. авг. Сутра ће се 8. авг. држати на Цетињу у саборној цркви митрополије цетињске свечани парастос многозаслужном ректору цетињске богословије и надзорнику црногорских школа г. Милану Костићу проти старобечејском уз присуство многобројног народа и цетињске интелигенције, на којему ће чинодејствовати преосвећени г. митрополит Иларион са мјестним свештенством у знак његових великих заслуга које је учинио за просвјету Црне Горе.

Лака му црна земљица а вечна успомена биће му у грудима омладине црногорске.

З..... **Одеса** 10-га Августа. — Пре свега морам вам јавити, да „Заставу“, више од недеље дана никако невидимо, а права узрока томе незнамо. Пошта овдашња вели; „ми што примамо, то одма и издајемо“. Незнам чисто шта да мислим, зашто „Заставе“ нема? а ње нема и нема. Да се није „Застави“ одувело право шиљањем путем поште листа и овамо као оно у Аустријским земљама заступљенијем у бечком царевинском већу? Но треба зато узрока; да ал кад се помисли, кад се само што тиче „Заставе“ ту се могу лако наћи узроци; а најзад њој се може, и њеним читаоцима учинити забрана и без сваког узрока, по ћуди сваког министра па ма он био из порекла „нај“ славенскијег, јер је „Застава“ српски лист и њени читаоци Срби, који су криви и што су живи.

Новости важне код нас су у садање вријеме одвећ оскудне, највећа и најновија је новост коју Одеса први пут данас виђе: Рукоположење архимандрита Неофита у чин епископа, пак ако нећу утрудити читатеља, казао би му неколико речи о том церемонијалу у овако редким случајевима. Јучер 9-га о. м. у крстовој (митрополитовом двору) цркви почета је та церемонија а данас довршена у саборној цркви, при архиепископу одеском Платону и још два архијереја са стране: Павлу архиепископу кишењевском и Израиљу епископу Новомиргородском три архимандрита и 14 свештеника са више ђакона. (Пошт. г. дописник неће нам замерити, ако подужи опис „церемоније“ изоставимо. У.) Ја се сећам да је пре неколико година, синод издао заповест, да се при одправљању службе у цркви строго имају свештеници држати црквено-славенског наречија и нечинити ударења онде где се изврће славенска реч на руско произнашање; Па зато ми је и за чудо да у овом случају ја чух више речи руских које никако нису подобне црковном служењу н. п. архиђакон говори „водимса“..... „дла“..... „города“

Време је овде врло кишновито и ноћи су досга поладне. Радње врло траљаво иду.

Цар Александар очекује се овђе око 20 августа. Придворни неки већ су прошли пут Ливадије, камо ће и цар неко време провести.

Пре неки дан пронео се овде глас да Русија мобилизира 300.000 војске и поправља друмове к румунској граници.

Бовић 28. јула. Са обзиром на прошле године неродицу и у след марвене куге у овим крајевима, и затворениј̑е пашара, главно заповједништво дозволило је да се споразумно са црквеним одборима, свештенство и из црквени благајна може предујамно исплаћивати; но то предујмљивање из црквени благајна за издавање свештеничке плате, није на више мјеста могло се извести једно из тога узрока, што мјестимице црквене благајне слабо стоје, а друго, што су на више мјеста црквене опћине обављале поправке на својим црквено-опћинскијем зданијама — као што је посљедни случај ево овде, ђе под политичну опћину Бовићку находеће се две опћине, наиме Бовићка и Киринска, свака на својим црквено-опћинскијем зданијама имале су овог љета знатне поправке.

Овомјестна котарска област видећи овдашње околности, изнашла је други „извор“ од куда би се за неко врјеме могли овомјестни свештеници исплаћивати, а то је из „школске од комунални школа благајне“, те је са својим одписом од 23. јула (4. августа) т. г. бр. 6774 наложила овомјестном опћинском уреду, да се они гледе те исплате из речене благајне са дотичним школским вјећом има у споразумљење ставити, и тако у данас одржаваној сједници истог вјећа тај одпис котарске области, дође на „дневни ред“, и готово да би био по исплату свештеничке плаће повољно рјешен, али устаде парохијанин Кирински, а члан овога вјећа, — но не са каковим образложбеним противпредлогом, него управ рећи са својим простим нападајем: „не дајмо им, није им нужда, њима ми нећемо посуђивати“. И тако услед појавивше се вике тога члана од некоји „интелигентни чланова“ бадава све доказивање да то предујмљивање свештеници неделају, него да је тај предујам дао мјестни опћински уред, који ће то у своје врјеме — кад покупи парохијал — повратити „школској благајни“, јер-бо једино на овај начин не би се сада ексекутивно „парохијал“ од народа уђеривати могао, а пошто и саме школе за сада не требају на ничега тај новац, дакле и само то предујмљивање било би не само без ичијег уштрба, него баш клонило би се то на корист и самог народа, — бадава, велимо, све то би, — председник видећи услед тога наступивше попуштање некојих чланова, држао је за нужно дигнути сједницу, без икаковог по издавање свештеничке плаће, повољног закључка. — (Остало је лична ствар, те изостављамо. — Ур.)

Из Оточког Котара на светога Илију 1880. Као што обично сваке године, тако исто и ове — бијаше велики збор у Брлогу на дан св. пророка Илије, ту се састане са свију страна овострани народ Српски, са својим свештенством, и море се рећи пуним правом да такова збора мало ђе у нашим горњим крајевима имаде. —

Службу божију служише свечано три пароха, и то: шкараћки, сењски и водотечки, овај последњи говорио је изврстно, и поучно слово сабраном народу; а остало свештенство са др. Младеном Радуловићем са умилним пјенијем црквеним увеличало је службу божију, да је било милина слушати. —

Гостољубивост домаћина пароха неда се описати, ту сваке године видиш гостију више — него на пуно и пуно другије места, томе сам се и ја као странац који сам участник тога збора био управо дивио, и до године да Бог дао. —

Ове године прође слава Светоилинска хвала Богу на миру без проклети денунцијација — које су се прошле године биле појавиле, од стране они, којима је сасвим друга задаћа међу сложним и братским народом српско-хрватским раздор — и неслогу сијати, те клеветаше озбиљно и у „Слободи“ честитога пароха брлошкога Илију, и пријавише чак петрињском суду, да је у Брлогу, „Hochverat“ учињен, ту се збиља попу Илији о глави радило, говорило се по буџацима непријатељским — хоћемо „влашког попа обријати“ али да бакаде — „чисту образу мало воде треба“ неуватише они у погрешки и каквој мањој — попа Илије.

Напокон нека је до знања читалачкој публики да је злобна денунција — о којој смо овде реч повели, од суда коначно забачена.

Вести из народа.

— Из Беле Цркве пишу нам и исправљају вест из народа из Беле Цркве у 122. бр. нашег листа, где стоји, да је патријарх у тој вароши купио кућу. „Није патријарх, веле, него његов брат Мата Ивачковић. Патријарх је члан реда св. Василија и као такав не сме ништа свог сопственог имати.“

— Пишу нам из Кикинде, да је темишварски епарх. административни одбор решио, да се избор црквене општине спроведе тамо сутра 18. 30.) августа о. г. ако међу тим „прослављени“ протин капелан не издејствује опет какав министарски или администраторски телеграм, да избор забрани, као што се већ десило пролетњом оваком приликом. А било би време, да се после шестогодишње провизорије и у В. Кикинди једном редовно и законито стање у црквеној општини успостави.

Изјаве српских општина.

Досад су ове општине закључиле претставком на саборски одбор тражити што скорији народно-црквени сабор због промене у српској хијерархији:

Нови Сад, Чуруг, Вел. Кикинда, Рума, Башахид, Итебеј, Баја, Сента, Сентомаш, Суботица, Моле, Вел. Бечкерек, Карловац, Петрово Село, Митровица, Пакрац, Госпођинци, Турија, Ђала, Шид, Адоњ, Сомбор, Фаркаждин, Ст. Бечеј, Меленци, Вршац, Ада, Брђани, Јабука, Чаково, Сенђурађ, Ириг, Дивош, Жабаљ, Черевић, Беочин, Паланка, Перлез, Чалма, Панчево, Врховине, Вел. Поганац, Борово, Варјаш, Вуковар, Бела Црква, Тамишвар, Негославци, Каменица, Јазак, Кореница, Кукурузари.

Нови Сад 16. авг. Јављамо накнадно и засебно овде да сутра почиње уписивање ученика у срп. великој гимназији и ученице у српској вишој девојач. школи овде и не пропуштамо упозорити родитеље и старатеље дечије, да похитају са уписивањем, да се због тога не одуговлачи рад школски, јер ће само деци шкодити. А која се ученица до 15. септембра не упише у срп. вишу девојач. школу, неће после ни моћи примљена бити, док од вис. Савета школског дозвољење не добије.

У огласима, који су у овом листу у прошлим бројевима изложени били, могу се услови за примање видети за један и други наш завод.

— Јављају нам, да се кореничка српска црквено-школска општина једногласним закључком придружила молби на саборски одбор, да се народно-црквени сабор што пре сазове.

НОВИЈЕ.

— Бечка стара „Преса“ дознаје, да се Енглеска предупредила назору, по ком Аустро-Угарска треба да учествује у комисији подунавских држава и да у њој председава. (Но да ли са пресудним гласом? — Ур.)

— Ахмед Ејуб паша постављен је на место Муктар-паше за монастирског гувернера и заповедника 3. војеног кора.

— „П. Л.“ телеграфишу из Букурешта, да је 12. авг. стигло под Рушчук више руских бродова с војницима и џебаном. Војници су одмах раздељени по бугарским пуковнијама. Руска влада намерава, да сагради узгредну железницу од Исмајила до пруге ренско-бендерске. Код Бендера вели се, да ће се искупити велика војска.

— Цар Александар полази 17. авг. (данас) у Ливадију. Уз пут не ће свернути у Москву.

— Заступници сила у Цариграду предали су 14. авг. Порти колективан одговор о грчком питању. У ноти се опровргава тврдња, као да је јевропски концерат порушен. Кад су силе одбиле портин захтев, да грчко питање на ново претресу, оне нису биле задахнуте непријатељским духом спрећу Турске. Силе су дужне, да Турској два пут препорученој политици израза даду, да би у интересу берлинским уговором успостављеног modus-a vivendi могли деловати. Нужно је, да се грчко питање реши пре но што би се бугарско питање истакло. Нова колективна нота уверће Порту, како је нужно, да усвоји конференцијске одлуке.

— Грчки краљ и краљица приспели су 14. авг. у Петроград.

Разне белешке.

(Штатистички податци о срп. народним школама у епархији темишварској.) Добротом г. Мите Долге, епарх. школ. референта дођосмо у пријатан положај, да саопштимо нашим читаоцима ове веома интересантне (ако и не свуд сагласне) податке о темишварској дијецези. У истој се налази 81 црк. школска општина са 137,179 православних Срба. Вероисповедних српских школа има 122, дакле долази 1 школа на 1124·4 душе. За школу способне деце од 6—12 год. има 14723, од 13—15 година 6418, свега 21,141 дете. У српску основну школу иде мушке деце 5263, женске само 2772, свега дакле 8035. У повторну школу иде мушке деце 827, женске 505, свега дакле 1332. У вишу или грађ. школу иде српске деце мушке 18, женске 12, свега 30. У приватне заводе иде српске деце 24 (4 м., 20 ж.) Дакле је укупни број српске деце, што иду у школу 9,533, долази по том на 14·4 1 шк. дете. У школу не иду 10,568 (4715 м., 5853 ж.) По вери полазе срп. осн. школе 9482 правосл., 9 римокат. и 4 јеврејске деце, свега 9495. По народности су 9428 Срби, 7 Словаци, 4 Рушњаци, 45 Романи, 4 Мађари, 7 Немци. Од горе наведених ученика ишло је у школу зими 5862, зими и лети 5352, толико дакле беше управо правих ученика. Књига је имало 5586, није имало књига 276. Због неуредног полажења школа кажњено је новчаном глобом 48. Од оних, који су иступили, знало је читати 1535, а читати и писати 1226. Срп. вероисповедних школа учитеља има 110, учитељица 12, упражњених учитељских места 6; оспособљених учитеља и учитељица 113, свећеника за учитеље постављених 6, неоспособљених 3; редовних учитеља има 100, учитељица 11, помоћника 10, помоћница 1. На једног учитеља долази 60 деце, и толико на једну школску собу. Школских зграда као својина црк. општина има 94, под најам узетих 4; школских соба има 128, учитељских станова 113, школских вртова 45, учитељских вртова 83. Црних табала има 153, штица одн. писмарица 185, мапа 163, глобуса 50, слика за очигледну наставу и природописних слиха 60, школских књижица 31, гимнастичке справе имају само 5 општина, а физикалних апарата само 4 На издржавање школа троши се годишње, и то: на плате учитељске 51,751 фор., на репарације, огрев, чишћење, учевна средства и друге потребе 16,213 ф., свега дакле троши 67,784 ф. („Ш. л.“)

(Број слепих у Аустро-Угарској износи сад 29.506. Од тог броја може се узети да одпадају 8% на децу од 6. до 14. г. а 5% на оне од 14 до 18 г. првих има дакле 2360, других 1475 — свега дакле 3835 слепих, који треба да се васпитавају и наставе. За толики број слепих постоје у овој држави само 3 завода (од којих само 1 у Угарској и то у Буда-Пешти, које је год. 1879—80. полавило свега 374 питомаца. У будапештанском заводу било је 75 питомаца. Преко 3000 слепих не уживају дакле у Аустро-Угарској благодат школске наставе.

(Бајроновски монах.) У грчком манастиру Агиос-Клијас у Епиру прошле године преминуо је у 117. години живота свог монах Никифорс, којега Лорд Бајрон спомиње у своме „Чајлд-Хорду“. Старац се овај до смрти живо сећао енглескога пејете, који је 1827. године провео неколико дана у том манастиру и спевао живописни положај манастира тог и гостопримство тамошњи монаха.

(Колико се у свету кафе добије.) Четири највеће кафене земље јесу: Бразилија, Јава, Суматра и Цејлон. По статистици од године 1879, била је у Бразилији исте године добра жетва у кафи. До јако се сматрало 250.000 „тона“ (буради) годишњег добитка у кафи као добра жетва, но у прошлој години сам извоз изнео је 273.000 буради, дочим је потреба у земљи 60.000 буради износила, цео дакле годишњи добит у кафи изнашао је 333.000 „тона.“ Жетва на Јави и Суматри гледе извоза рачунала се на 94.000 „тона.“ Производ кафе на Цејлону, ма да је бољи од године 1878. према прошлим годинама знатно опада. Цео извоз с острва Цејлона изнео је 41.200 „тона.“ Осим тога се кафа сеје у Централној-Америци, у више американских јужних република, у британским и другим западно-индиским насеобинама, на острву Хајти, Куба, Порторико, Арапској, Маврицији, дуж северо-источне африканске обале, у Либерији и на африканској западној обали, у Манили, Целеби и на више острва у Тихом Океану, те на послетку у британској Инђији. Но целокупни производ свију ових поднебја не доносе ни половину извоза од прве четири горепоменуте земље.

(У Инђији) погинуло је г. 1876. које од зверова, које од отровних змија 19,273 људи и 54,830 комада марве; од људи је угинуло само од змија 15.946 од тигара 917, од курјака 887 а од слонова 52. Утамањено је пак 23.459 зверова и 212371 отровних змија.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА
У НОВОМ САДУ.

СРПСКИМ ВЕЛИКИМ ГИМНАЗИЈАМА
богословској школи и осталим средњим заводима нашим

сад кад школе почињу

препоручујемо гимназистама, реалцима и виших женских школа ученицама, све прописане школске књиге, које дајемо по оригиналној цени издавачкој — са

25 процената приде

у књигама нашег издања (по избору својевољном) која досад броје **до 150 разних дела**, и у које узимамо и Певанију Змај-Јована Јовановића а сиромашнијим ученицима по исказу о томе — дајемо сваку школску књигу **са 10 процената** испод оригиналне цене (али без приде.)

Ову повољну пробитачност нашим младим купцима у стању смо дати за то, што нас дојакошњи књижарски рад на то омогућава.

Овом приликом нек је и то на знање КО ОД ДАНАС код нас купи или поручи

књига српских ил немачких

(туђег издања) има права да избере к суми новца за купљене књиге

за 20 процената приде

од књига нашега издања (по избору својевољном) која досад броје **до 150 разних дела** и у које узимамо и Певанију Змај-Јована Јовановића.

СРПСКИМ ОСНОВНИМ ШКОЛАМА
(народним и комуналним)

препоручујемо: родитељима, учитељима, школским одборима и старатељима, највећи и потпун избор свих прописаних школских књига, — које дајемо такође по назначеној оригиналној цени са

25 процената приде

у књигама нашега издања (по избору својевољном) које досад броје **до 150 разних дела**, и у које узимамо и Певанију Змај-Јована Јовановића и дечије књиге и из наше „Библиотеке за мали свет“ и све друге.

Омогућени нашим дојакошњим радом књижарским, — чинимо ва то, да би П. Т. учитељи школски одбори и старатељи, — где — **школске библиотеке основали**, а досад већ основане попуњавати могли, или коме је повољније, — дајемо школске ове књиге са **10 процената попуста** од оригиналне цене у опште, а на издања владе хрватске 5 процената.

Напослетку нек је и то на знање, да су нашим издањем и ове године

прописи са српским сликама

насловним изишли, и сваки рис је сортиран

са 32 разноврсне слике.

Цена је рису од 240 комада **само ф. 1·60.**

Српски књижари и књигоиздавци
Браћа М Поповићи.

У Новом Саду о Великој госпођи 1880.

ПРВИ СРПСКИ КАЛЕНДАР ЗА 1881
САД ЈЕ БАШ ИЗИШАО ИЗ ШТАМПЕ

ЦАРИЋ

мали календар са сликама
за 1881.

Са насловном сликом цар Душан силни и још неколико слика. Садржај је овог календара веома занимљив и поучан. Осим обичног, и то врло марљиво израђеног календарског саржаја долазе у њему ове забавне и поучне ствари: „Страданије Ћире Бркића,“ „Ако си рад да се обогатиш,“ „Увречице деда Сретине,“ „Ако си рад да имаш увек новаца у џепу,“ „Красно ли се почело, а гле како ли свршило,“ (са 6 слика), „На сувом путу,“ слика из српског живота, „Белешке из сточарства,“ „Вашари.“

Цена је „Цариђу“ само 20 новч. а ко поручи за готов новац на више, добиће комад по 12 н.

Дајемо и у комисију овај календар са уобичајеним рабатом.

Наш велики илустровани календар „Орао“ за 1881. са врло одабраним садржајем и лепим сликама штампа се у велико и биће готов као обично најраније од свију великих српских календара.

Наручбине ваља упутити
Штампарији А. Пајевића
у Нови Сад.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Дописнику из Београда на допис од 30. Јула као одговор на допис под „a—Z“ у бр. 113.

Да се ми интересујемо за судбину одпуштени официра у Србији, то смо засведочили, и драговољно, ћемо примити и даље обавештаја у тој ствари. Но обавештај не треба да је нека лична полемика, па да се с тога на ступце протеже, оно што би се у краће казати могло. Ни смо у стању ни јевгру изцрпети из дописа. И на приговор дописника „a—Z“: да су од год. 1878. само 4 официра одпуштена, и то 4 из прека а четири из кнежевине, неразумљиво се одговара.

Требало би послужити се вештијим пером за тако важну и озбиљну ствар.

СВЕДОЧБА.

Овим се од стране црквеног одбора црквене општине у Долови потврђује, да су Ђорђа пл. Боте синови звонолије из Вршца у овој општини једно звоно у тежини од 16 цената на потпуно наше задовољство салили.

Ради даље њихове препоруке издаје им се ова сведочба.

Из седнице црквеног одбора држане у Долови 26. јуна 1880.

Сава Коларевић парох и нам., Петар Болгарић парох, Светозар Станисављевић председник, Петар Болгарић зам. перовође, Стеван Стамболић, Алекса Живановић, Никола Божић, + Миша Пешић кроз Петра Болгарића, Стеван Поповић, Никола Стојков.

Овим сам слободан понизно до знања ставити да ћу, макар да ме овог пута није срећа послужила да се дуже бавим, у току месеца октобра опет овамо доћи да **зуболекарску праксу** вршим. Уједно изричем најтоплију захвалу свима п. т. клијентима који су ми овог пута своје поверење поклонили.

С поштовањем
Др. С. Силберер,
зубни лекар у Бечу I. Bäckerstrasse 1.

Курс бечке берзе 16. (28.) августа.

Сребро — — — — — — — — — — —	—.—
Ц. кр. дукати — — — — — — — —	5.58
Наполеондори — — — — — — — —	9.36
Немачке марке — — — — — — — —	57.85

ОГЛАСИ.

ОГЛАС.

Од стране општинског уреда у Митровици, расписује се, услед закључка општинског вијећа од 21. августа т. г. ставка 66 — на дне 31. августа, (12. септембра) 1880 у 9 сати у јутру јавна дражба, на којој ће се 500 јутара општинске земље у два комада посебно ошанчени и то: 200 јутара оранице са нужним зградама, затим 80 јутара орапице и 220 јутара пашњака па 3 евентуално 5 година и то од 1 октобра 1880 до 30 септембра 1883 евентуално 1885 у закуп дати; орању земљу већ за јесенски усев.

Поменуте земље леже једна нуз другу близу вароши и препоручују се како за пашу, тако и за орање, као земље прве врсте.

Сваки дражбеник имати ће при почетку дражбе 10% жаобине положити, која ће се њему концем дражбе, ако досталац неостане, и повратити.

Ближи дражбени увети могу се овде код уреда у уредовним сатима увидити.

Општински уред.
У Митровици дне 23. августа 1880.

Ђ. МАЧКАШ
подначалник.

1—3

СТЕЧАЈ,

У закладу покојног Ђорђа Сервијског имају се пет стипендијских места III. разреда свако са годишњом стипендијом од 105 ф. попунити. Стипендисте овога разреда могу се временом, ако нужну квалификацију све једнако имали буду, у више стипедиске разреде, т. ј. у II. са годишњом стипендијом од 157 ф. 50 н. и 1. разред са год. стипендијом од 210 фор промаћи и имају у томе погледу првенство пред другима који ту стипендију нису уживали.

Стипендију из закладе ове може искати сваки ученик српске народности и православне вероисповести, који је 12-ту годину живота навршио, добро се влада и у наукама одлично успева, и који је сиромашног стања.

Они који једну од ових стипендија тражити желе, имају своје са крштеним писмом, школсом сведочбом и сведочбом сиромаштва обложене молбенице до 1 (13.) септембра о г. саборском одбору у Карловцима поднети.

У Карловцима 7. (19) августа 1880.

3—3 ПРЕДСЕДНИШТВО САБОРСКОГ ОДБОРА

СТЕЧАЈ.

На упразњена два места стипендијска у закладу покојног Гавре Адамовића са годишњом стипендијом од 300 фор. овим се расписује стечај.

Стипендију ову може искати сваки ученик српске народности и православне вероисповести који се добро влада и добро учи.

Првенство имају они ученици који са блаженопочившим оснивачем у сродству стоје и који у наукама добро успевају.

Молитељи имају своје ваљано инструиране молбенице саборском одбору у Карловцима до 1. (13.) септембра ове год. поднети.

У Карловцима 7. (19.) августа 1880.

3—3 ПРЕДСЕДНИШТВО САБОРСКОГ ОДБОРА.

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на једно упразњено стипендијско место у закладу пок. Атанасије Бале с којим је скопчана годишња стипендија од 63 ф. а. вр.

Стипендије из ове закладе, које су у три разреда по 63 ф 84 ф. и 105 ф. подељене, могу се поред постепеног промицања из нижег разреда у више, подарити само такима у опсегу српске митрополије карловачке спадајућим православним ученицима, гимназије, богословије, свеучилишта или академије који не уживају нити друге какве, нити пак стипендије што су од истог оснивача код протестантски наставних завода у Дебрецину, Шарошпатаку и Пожуну установљене.

Сродници оснивачеви имају првенство пред другим молитељима.

Молитељи имају своје са крштеним писмом, школском сведочбом и сводочбом сиромаштва обложене молбенице до 1. (13) септембра т. г. српском народном црквено-школском савету у Карловцима поднети.

У Карловцима 8. (20.) августа 1880.

ПРЕДСЕДНИШТВО
3—3 нар. црк. школ. савета.

ОБЈАВА.

У српској вишој девојачкој школи сомборској отвара се ове године и четврти разред.

Уписивање ученица у ову школу бити ће 1. 2. 3. и 4. септембра по нашем старом календару.

У први разред примају се ученице, које су четврти разред српске народне школе свршиле, Ученице V. и VI. рав. осн. народ. школе могу у старије разреде ове школе примљене бити, ако покажу на пријамном испиту довољан успех из прописаних предмета дотичних разреда.

Родитељи са стране упућују се, да стан и храну за своју децу само по одобрењу ове управе погађају.

У Сомбору, 24. августа 1880.

Н. Ђ. ВУКИЧЕВИЋ
1—2 управитељ српске више девојачке школе сомборске.

Школска објава.

У српској учитељској школи сомборској започиње се школска 1880/1 година, 1. септембра по нашем календару.

Уписивање ученика завршује се 3. септембра.

Законом прописани услови за примање објављени су у бр. 15. „Школскога листа“ од 1. августа 1880.

Н. Ђ. Вукићевић,
1—3 српске учитељске школе сомбор управитељ.

Помодна мануфактурна трговина
Г. ГЕОРГИЈЕВИЋА У НОВОМ САДУ
код „златне диње“

потребује једног практиканта и једног шегрта, исти могу одма ступити. 1—3

Објава лицитације.

„Заложница“ јавља овим да ће се 28. авг. (9. септ.) 1880 у 9 сати пре подне под рукованњем судског изасланика на јавној лицитацији **продавати заложене ствари** којима је рок откупу **истекао**. П. т. купци дакле учтиво се позивају овамо.

Странке, које би још вољне биле своје пале ствари да искупе, или да рок залози продуже, позивају се овим, да то учине најдаље до 27. авг. (8. септ.)

У Новом Саду месеца авг. 1880.

1—2 **Браћа Вајнфелд.**

Важно за г. виноградаре.

За предстојећу бербу потписани препоручује своје

МАШИНЕ ЗА МУЉАЊЕ И ЦЕЂЕЊЕ
(Rebel- und Kwetsch-Maschinen.)

Стовариште у Новом Саду у Богданској улици.

Андрија Дим,
1—2 столар.

СТЕЧАЈ.

На учитељско место у селу Грабовцу у толнанској вармеђи овим се отвара стечај, плата је 300 фор. рачунајући у исту 20 ланаца добре земље на коју порез сам учитељ плаћа, осим тога од погреба, парастоса и венчања по 50 нов. а од свечарске водице по 10 нов Који би хтели овамо доћи нека до 20. августа по нашем календару своје за учитеља потребне документе у манастир Грабовац са доказом знања мађарског језика пошаљу. Учитељу у дужност спада појање у цркви и децу томе научити

ДРАГУТИН НАРНАРИЋ, перовођа. АЛЕКСАНДАР БОШЊАК, председник.
1—1

Мануфактурна трговина
МИХАИЛА БАКМАЗА
у Митровици

потребује једног спомоћника који је добар продавац. 1—1

Једна госпођа

која говори српски, мађарски, немачки и француски, свира у гласовир, која је вична сваком ручном раду, тражи или место око деце или да даје часове из побројених језика или из ручног рада. Ближа извешћа даје администрација овог листа.

Новосађанима и потраживачима
из околине

препоручујемо ове године печених

ДОБРИХ ЦИГАЉА И ЦРЕПА

разне сорте и величине са наше циглане и црепане у Новом Саду — на тако званом варошком салашу на темеринском друму.

Са купом циглане и црепане Симе Марковића увећасмо нашу дојакошњу цигларску радњу, — и удвострученом снагом радном, израђујемо најбољег квалитета, осим **обичне циглеје**, још и ове по избор сорте:

за патос и калдрму (тротоар)
циглеје квадратне □ веће и мање,
циглеје шестоћошкасте веће и мање,
тротоар-циглеје за калдрму, веће и мање,
клинкер-циглеје,
а тако исто **велике циглеје надстрешнице** (Gibl-Gesims-Ziegel)
и циглеје за бунаре веће и мање.

Исто тако препоручујемо

сваке сорте црепа.

У Новом Саду, августа.

Браћа М. Поповићи.
2—3 код „црвене руже.“

Галантериска и белог еспапа трговина
М. П. РАНИСАВЉЕВИЋА
у Панчеву 3—3

потребује два млађа спомоћника и два шегрта, младићи који су 1 или 2 гимназије свршили и добре сведочбе имаду, на краће се време примају.

НОВИ САД
23. Главна улица 23.
ћошак од дунавске улице.

ШОТОВА ФИЛИЈАЛА

ПРАВИХ АМЕРИКАНСКИХ

ОРИЋИНАЛНИХ ШИВАЋИХ МАШИНА

ХАУОВЕ ОРИЋИНАЛНЕ	ПОПРАВЉЕНЕ СИНГЕРОВЕ	ХУИЛЕР-УИЛСОНОВЕ	ЦИЛИНДАР	РУЧНЕ МАШИНЕ

НОВИ САД
23. Главна улица 23.
ћошак од дунавске улице.

Настава бесплатна. — Повољна отплата на оброке. — Фабричке цене.

Свака машина добија исправу, да је права ОПОМЕНА — Машине без исправе нису праве — ОПОМЕНА Поправке тачне и јефтине — Свака се машина прима у размену. Сортирано стовариште конаца, игала, уља и саставних делова од шиваћих машина сваке врсте.

ОСОБИТА НАПОМЕНА.

По што је нашег досадашњег пословође, Јов. Хајн. Винанда, у један пут нестало, то молимо своје пошт. муштерије, да се ради свог сопственог интереса одмах искажу са признаницама, што су им у рукама, и да све исплате право нама шаљу.

23. Главна улица 23.
ћошак од дунавске улице.

ШОТОВА ФИЛИЈАЛА

23. Главна улица 23.
ћошак од дунавске улице.

Беч, Пешта, Трст, Пожун, Сегедин, Вел. Варад, Мишколц, Осек, Бечкерек, Стојни Београд, Папа, Штајнамангер, Бела Црква, Ђенђеш итд.

Одговорни уредник Милан Ђорђевић. Српска народна задружна штампарија.